

ЧОРНОТИСІВ

Римо-католицька церква

FEKETEÁRDÓ – *Római katolikus templom*
CHORNOTYSIV – *The Roman Catholic Church*
CHORNOTYSIV – *Römisch-katholische Kirche*

ЗАКАРПАТСЬКОЮ ШЛЯХАМИ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ЦЕРКОВ

ЧОРНОТИСІВ

Римо-католицька церква

Тематичний маршрут під назвою «Шляхами середньовічних церков» був створений з метою докладного ознайомлення зацікавлених з цією винятковою клерикальною та культурною спадщиною Карпатського басейну. Цей тематичний шлях покликаний на представлення церковної спадщини середньовіччя колись єдиного історичного регіону – Північно-східної Угорщини, Закарпаття, а також північної частини Парціуму. Наявний шлях територіально охоплює область Сабольч-Сатмар-Берег в Угорщині, повіт Сату-Маре у Румунії і Закарпатську область України, в якому переплітаються спільні історичні корені.

Середньовічні церкви Закарпаття являють собою східну межу західного християнства, тут завершується готика і починається край дерев'яних церков та ортодоксія. Бурхлива історія Закарпатського краю відображає також і бурхливе минуле церков. Багато з них було спустошено за часів татарської навали, з прориванням реформації вони одна за одною опинилися у володінні протестантів, значна кількість з них згоріла на кострі визвольної боротьби нової ери, а за радянські часи більшість домів Господніх стали музеями атеїзму. На сьогодні часи та історія утихомирились, і церковна спадщина стала туристичним видовищем. Область Сабольч-Сатмар-Берег є одним із найбагатших на середньовічні церкви краєм Угорщини, тут залишилася така багата ланка церков середніх віків, яка у своєму порозумінні являється унікальною. Церкви малих розмірів Сатмарського та Березького країв, зі зведеними біля них дерев'яними дзвіницями, збереженими до нас середньовічними фресками, розмальованими хорами, орнаментальними кесонними стелями та різьбленими амвонами, відтворюють винятковий настрій середньовічної церковної спадщини. Більша частина середньовічних церков Альфельдського краю стала жертвою татарського нашествия. Однак цей, окутаний водами, край не допускав до себе ворожечє військо, чужу культуру. Таким чином він міг зберегти в своїй незрівнянній помпезності та красі ці маленькі середньовічні церкви, які безсумнівно є родзинками цього краю.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepekoritemplomokutja>

А középkori templomok útja címen született meg az a tematikus útvonal, amely a Kárpát-medencében egyedülálló vallási és kulturális örökséggel szeretné mélyrehatóan megismertetni az érdeklődőket. Ez a tematikus útvonal hivatott bemutatni a valaha egy történelmi régiót alkotó, Északkelet-Magyarország, Kárpátalja, valamint a Partium északi részének középkori egyházi örökségét. Az útvonal területileg a magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg, a romániai Szatmár és az ukrajnai Kárpátalja megyén halad keresztül, amelyet behálózzák közös történelmi gyökerek. Kárpátalja középkori templomai jelentik a nyugati kereszténység keleti határvonalát, itt ér véget gótika és veszi kezdetét a fa templomok földje és az ortodoxia. A viharos történelmű Kárpátalján viharos múltja volt a templomoknak is. Sokuk elpusztult a tatárjárás után, a reformáció előretörésével sorra a protestánsokhoz kerültek, számos leégett a kora újkor szabadság küzdelmeiben, a szovjet időkben, több esetben Isten házából ateista múzeum lett. Mára az idő, a történelem megnyugodott és az egyházi örökség turista látványossággá vált.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, középkori templomokban Magyarország egyik leggazdagabb vidéke, a középkori templomoknak itt olyan sűrű hálózatuk maradt fent, amely egyedülálló. Szatmár és Bereg középkori egyházi örökségének egyedi hangulatát idézik a kisméretű templomok, a melléjük épített fa harangtoronyok, a gazdagon fennmaradt középkori freskók, a festett karzatok, a díszes kazettás mennyezetek, faragott szőszékek. Az Alföld középkori templomainak nagy része a török dúlások áldozatává vált. Ez a vizek által körbezárt vidék azonban távol tartotta magától a hódító hadakat, az idegen kultúrákat. Így maradhattak fent páratlan gazdagságukban és szépségükben ezek a kis középkori templomok, amelyek ékszerdobozai ennek a vidéknek.

The Route of Medieval Churches is the name of the thematic route designed with the intention of thoroughly familiarising interested tourists with a unique religious and cultural heritage in the Carpathian Basin. This thematic route was created with the purpose of presenting the medieval ecclesiastical heritage of three geographical units, which formed a historical region in the past: Northeast Hungary, Kárpátalja (Subcarpathia) and the northern area of the region called Partium. The route crosses Szabolcs-Szatmár-Bereg county on Hungarian territory, Szatmár/Satu Mare county in Romania and Transcarpathia (Zakarpatska oblast') in Ukraine. A web of common historical roots ties together these three administrative units.

The medieval churches in Kárpátalja (Subcarpathia) represent the eastern frontier of Western Christianity, this is the region where Gothic architecture meets the wooden churches characteristic to the Greek Orthodox denomination. The region itself had a tumultuous history and the past of its churches constitutes no exception with regard to this observation. Many of them had been destroyed during the Mongol Invasion of Europe, the remaining ones were seized one after another by the Calvinists as the Reformation gained ground, a large number burned down during the freedom fights of Early modern history and, in Soviet times, churches were often transformed into museums for atheists. We live now in peaceful times, in a calm period of history - hence, churches became tourists' attractions.

Szabolcs-Szatmár-Bereg county is one of the richest areas in Hungary in what concerns medieval churches. A unique network of medieval churches has been preserved here. The small churches, the wooden belfries standing next to them, the medieval frescoes which still exist in so many places, the painted galleries, the richly decorated coffered ceilings and the carved pulpits evoke the unique atmosphere characteristic to the ecclesiastical heritage of the historical Szatmár and Bereg counties. Unfortunately, the major part of the medieval churches on the Great Hungarian Plain (Alföld) have been devastated by the Ottoman Turks. Nonetheless, the waterways and lakes surrounding this region kept conquering armies and foreign cultures away. In this manner, these tiny medieval churches, real jewels of this area, could have been preserved together with their unparalleled richness and beauty.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepkoritemplomokutja>

Unter dem Titel **Straße mittelalterlicher Kirchen** wurden eine thematische Tour zusammengestellt, die das einzigartige religiöse und kulturelle Erbe des Karpatenbeckens umfassend vorstellen möchte. Diese thematische Tour führt durch die einst eine zusammenhängende historische Region bildenden Gegenden von Nordostungarn, Transkarpatien sowie den nördlichen Teil von Partium und macht an den schönsten, sakralen Bauten aus dem Mittelalter halt. Die Tour verläuft durch das ungarische Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg, den rumänischen Kreis Satu Mare und das ukrainische Transkarpatien, ein Landstrich, der durch gemeinsame historische Wurzeln verbunden ist.

Die mittelalterlichen Kirchen von Transkarpatien bedeuten die östliche Grenzlinie des westlich geprägten Christentums, wo die Gotik endet und das Gebiet der Holzkirchen und des orthodoxen Christentums beginnt. In Transkarpatien mit seiner turbulenten Geschichte blieben auch die Kirchen nicht von den Turbulenzen verschont. Viele von ihnen wurden nach dem Tatarensturm zerstört, eine ganze Reihe wurde mit der Ausbreitung der Reformation in protestantische Kirchen umgewandelt, zahlreiche Kirchen brannten in den Freiheitskämpfen der frühen Neuzeit nieder, zu Zeiten der Sowjetmacht wurden mehrere Gotteshäuser als atheistische Museen genutzt. Heute beruhigten sich die Zeiten und das sakrale Erbe wurde zur Touristenattraktion.

Das Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg ist eine der an mittelalterlichen Kirchen reichsten Gegenden in Ungarn, die frühen Kirchen blieben hier in einem so dichten Netz erhalten, das einzigartig ist. Die kleinen Kirchen, die daneben gebauten Glockentürme aus Holz, die vielfach sichtbaren mittelalterlichen Fresken, die bemalten Emporen, die geschmückten Kassettendecken, die geschnitzten Kanzeln beschwören die einzigartige Atmosphäre des mittelalterlichen sakralen Erbes von Szatmár und Bereg herauf. Das von Gewässern umgebene Gebiet hielt die Truppen auf ihren Eroberungszügen und auch fremde Kulturen fern, deshalb konnten die kleinen mittelalterlichen Kirchen in ihrem einzigartigen Reichtum und in ihrer Schönheit erhalten bleiben, die architektonische Kleinodien dieser Gegend sind.

ЧОРНОТИСІВ

Римо-католицька церква

ело простеляється на території угочанської рівнини, в якому наприкінці XIII ст. проживали єгері. Воно відносилось до обійстя замку Нялаб, а пізніше стало володінням родини Перені. В XVI ст. парафія переходить у реформатську віру, а у 1754 році церква знову потрапляє до рук католиків. Пізніше церква почала спустошуватися, стропила нефу були зруйновані, у придатному до користування стані залишилася тільки апсида. У XIX столітті сатмарський єпископ привів її у порядок. До нас церква в більшості залишилася у своїй середньовічній формі. Раніше датування апсиди з півкруглим завершенням вважали за часів XIII століття, але більш імовірним є походження з XIV століття. На перебудову апсиди вказує віконний отвір стилю пізньої готики.

Зведення нефу могло розпочатися у XIV ст. Дзвіниця може бути одного віку з нефом, оскільки на архівних малюнках видно, що обидві вони були побудовані із ломаного каменя, а кути мурували із тесаних квадерів. Визначальним елементом зовнішнього фасаду церкви є західний портал. В інтер'єрі церкви найбільш видовищним вважаються розкриті та реставровані Ференцом Шпрінгером фрески північної стіни нефу.

На правій боковій картині верхнього регістру видно постаті чотирьох осіб, голови яких уже у XIX ст. не існували, але ототожнити їх можливо на основі їх атрибутів. По всій імовірності тут видно постаті Святого Павла, Святого Іоана Хрестителя та Ісуса Христа у річці Йордан. Біля нього, поряд з тріумфальною аркою, на сильно пошкодженому настінному розписі бачимо сцену занурення Святого Петра під час його переправлення через озеро Генезарет.

Нижній ряд картинних розписів складається із п'яти незалежних один від одного зображень. Зліва видно зображення Святої Олени і Святої Сім'ї, з якої на сьогодні видно тільки голову імператриці та верхню частину хреста, а також фрагменти голови та верхньої частини тіла Марії Клеопової. Наступний настінний розпис - це двоперсонажне зображення Святої Агнеси і короля Святого Людовика.

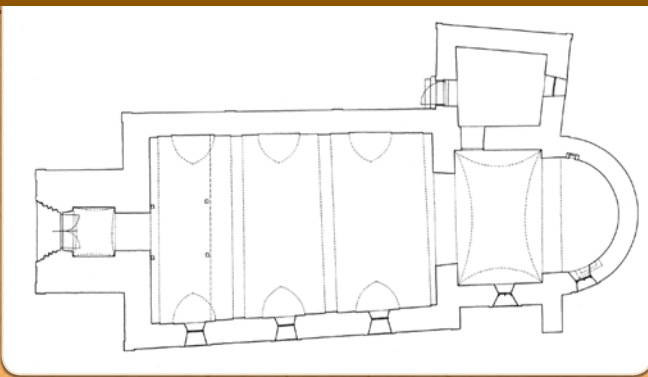
Наступне зображення нижнього ряду настінних розписів знищено, хоча остання, розміщена біля тріумфальної арки, картина залишилася. На цій композиції ми бачимо сидячу на троні Діву Марію, яка тримає на своїх колінах немовля - Ісуса Христа. Перед нею на колінах Святий Ласло, над головою якого ангел тримає корону з лілеї. Мотив ангельської коронації є надзвичайно

рідкісним, за нашими відомостями на настінних розписах аналог такої сцени було знайдено лише під час розчистки настінних розписів у Бакталорантгазі.

FEKETARDÓ

Római katolikus templom

A falu az ugcsoi síkságon fekszik, a XIII. század végén királyi erdőőrök lakták. A közeli Nyaláb várának uradalmához tartozott, később a Perényieké lett. A gyülekezet a XVI. században tért református hitre, 1754-ben kapták ismét a katolikusok. Később a templom romlásnak indult, a hajó fedélszéke elpusztult, a szentély maradt csak használható.

A XIX. században a szatmári püspök kijavíttatta, és nagyrészt középkori formájában maradt korunkra. Korábban a félköríves szentélyt XIII. századnak tartották, valószínűbb a XIV. századi keltezés. A szentély átépítését jelzi a késő gótikus ablak. A hajó építése a XIV. századra tehető. A torony akár egyidős lehet a hajóval, archív képeken látható, hogy mindkettő tört kőből épült, a sarkokon faragott kváderekkel. A templom külső homlokzatának domináns eleme a mély, bélietes nyugati kapu.

A templombelső legfontosabb látnivalói a freskók a hajó északi falán, amelyeket Springer Ferenc tárt föl és restaurált. A felső regiszter jobb oldali képén négy személyt ábrázoltak, fejük már a XIX. században is hiányzott. Föltételezhetően Szent Pált, Keresztelő Szent Jánost és Krisztust láthatjuk a Jordán folyó vizében. Mellette a diadalívnél egy nagyobb méretű, sajnos erősen roncsolt kép Szent Péter elmerülését ábrázolhatja a Genezáret-tavon történő átkeléskor.

Az alsó képszalag öt ábrázolásból áll. A bal oldalon Szent Ilona és a Nagy Szent Család ábrázolása szerepelt, ebből csak a császárnő feje és a kereszt részlete, illetve Mária Kleofás feje és felső teste maradt fenn. A következő kép egy kétalakos kompozíció: Szent Ágnes és Szent Lajos király. Az alsó képszalag következő ábrázolása megsemmisült, az utolsó, diadalív melletti kép viszont megmaradt. A jobb oldalon Szűz Mária ül trónusán, ölében a gyermek Jézus. Előttük Szent László király térdel, feje fölött egy repülő angyal koronát tart. Az angyali koronázás motívuma igen ritka, a baktalórántházi templom hajófalán ismert még az ábrázolás.

CHORNOTYSIV

The Roman Catholic Church

This village situated on the Ugocsa plain was inhabited by royal forest rangers at the end of the 13th century. Initially, it was part of the Nyalábvár castle estate, but was acquired by the Perényi family later. The congregation converted to Calvinist faith in the 16th century, but the church was returned to the Catholics in 1754. The church started to decay later: the roof structure of the nave was destroyed and the sanctuary remained the single usable part of the building. The bishop of Szatmár had it restored in the 19th century and, in consequence, the church preserved its medieval shape to a large extent. According to earlier opinions, the semi-circular sanctuary was built in the 13th century, however, it is more likely that this part stems from the or 14th century.

In this respect, the late Gothic style window proves that the sanctuary was rebuilt. Similarly, the nave had been built probably in the 14th century, while the tower may be of the same age since old photographs show that both elements were built of broken stone and their corners were decorated with carved quoin stones. The dominant element of the frontispiece is the western portal spanned by a deep archivolt. The most important attractions inside the church are the frescoes on the nave's northern wall, which were discovered and restored by Ferenc Springer.

The right hand side image of the upper register shows four persons, but their heads were already missing in the 19th century. Presumably, the people in question are Saint Paul, Saint John the Baptist and Christ standing in the river Jordan. Next to this painting and to the chancel arch, there is a larger – unfortunately badly damaged – picture showing how Saint Peter sank while walking upon the Lake of Gennesareth. The lower register contains five representations. To the left, the artist painted Saint Helena and The Holy Family with their relatives, but only the head of the empress with a detail of the cross as well as the head and torso of Mary of Clopas were preserved, respectively. The next painting is a composition presenting two saints: Saint Agnes and king Saint Louis of France. The painting to the right had been destroyed totally, but the last one – next to the chancel arch – has been preserved. On the left hand side of this fifth picture, The Holy Mary sits on her throne with the baby Jesus in her lap; king Saint Ladislaus kneels in front of them and above his head a flying angel holds a crown. This motif, i. e. the crowning of the king by the Lord's angel, is extremely rare, though a similar depiction can be seen on the nave's wall in the church of Baktalórántháza.

CHORNOTYSIV

Römisch-katholische Kirche

DE

Das Dorf Chornotysiv liegt auf der Ebene von Ugocsa, Ende des 13. Jahrhunderts wurde es von königlichen Waldwächern bewohnt. Es gehörte zur Herrschaft der nahen Burg von Nyaláb, später ging es auf die Familie Perényi über. Die Gemeinde übernahm im 16. Jahrhundert den reformierten Glauben, 1754 wurde sie wieder katholisch. Später begann die Kirche zu verfallen, der Dachstuhl des Kirchenschiffes war zerstört und es konnte nur noch der Chor genutzt werden. Im 19. Jahrhundert ließ der Bischof von Szatmár die Kirche instandsetzen und so blieb sie unserer Zeit zum großen Teil in ihrer mittelalterlichen Form erhalten.

Früher wurde angenommen, dass der halbrunde Chor aus dem 13. Jahrhundert stammt, wahrscheinlich wurde er jedoch im 14. Jahrhundert errichtet. Auf den Umbau des Chors verweist das spätgotische Fenster. Der Bau des Kirchenschiffes kann auf das 14. Jahrhundert angesetzt werden. Der Turm ist wahrscheinlich genauso alt wie das Schiff, auf Archivbildern ist sichtbar, dass beide aus Bruchsteinen errichtet wurden, die Ecken bildeten behauene Quader. Das dominante Element der Außenfassade der Kirche ist das tiefe, mit Gewände versehene Westportal. Die wichtigsten Sehenswürdigkeiten des Kircheninneren sind die Fresken an der Nordwand des Schiffes, die Ferenc Springer freigelegte und restaurierte.

Auf dem rechten Bild des oberen Registers sind vier Personen dargestellt, ihre Köpfe fehlten schon im 19. Jahrhundert. Vermutlich sind es der Hl. Paul, Johannes der Täufer und Christus im Wasser des Jordanflusses. Daneben zeigt ein leider stark beschädigtes Bild neben dem Torbogen das Eintauchen des Hl. Petrus beim Überqueren des Sees Genezareth. Die untere Bildreihe besteht aus fünf Darstellungen. Auf der linken Seite sind die Heilige Ilona und die Heilige Familie abgebildet, davon blieben nur der Kopf der Kaiserin und ein Teil des Kreuzes bzw. der Kopf und der Oberkörper von Maria Kleophas erhalten. Das nächste Bild ist eine zweigestaltige Komposition: Erkennbar sind die Hl. Agnes und der Hl. König Ludwig. Die nächste Abbildung der unteren Bildreihe ist leider vernichtet. Das letzte Bild neben dem Chorbogen ist wiederum erhalten. Auf der rechten Seite sitzt die Jungfrau Maria auf ihrem Thron, in ihrem Schoß das Jesuskind. Davor kniet der Hl. König Ladislaus, über seinem Kopf hält ein fliegender Engel die Krone. Das Motiv der Engelskrönung ist sehr selten, es ist noch eine Abbildung an der Wand des Kirchenschiffes von Baktalórántháza bekannt.

* A broszura Lángi József, Springer Ferenc leírása alapján készült

Партнерство без кордонів

Це видання було підготовлено за сприянням Європейського Союзу. Зміст публікації є предметом відповідальності Неприбуткового ТзОВ «Агентство територіального розвитку та екологічного господарювання області Сабольч-Сатмар-Берег» та Закарпатської обласної ради, і жодним чином не може розглядатися як відображення точки зору Європейського Союзу.

Проект під назвою „Tourist route to the common religious and cultural heritages” здійснюється (вався) в рамках Програми прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013 (www.huskroua-cbc.net), і співфінансується Європейським Союзом через Європейський інструмент сусідства та партнерства. Загальна мета програми полягає у посиленні та поглибленні співробітництва між Закарпатською, Івано-Франківською та Чернівецькою областями України і прийнятими та додатковими регіонами Угорщини, Румунії та Словаччини в екологічно-, соціально- та економічно-сталій спосіб.

Європейський Союз складається з 27 країн-членів, які вирішили поступово об'єднати свої знання, ресурси та долі. Разом, за 50 років розширення, вони створили зону стабільності, демократії та сталого розвитку, зберігши культурні відмінності, виявляючи толерантність і гарантуючи свободу особистості. Європейський союз готовий розділяти свої досягнення та цінності з країнами і народами за межами його кордонів. Європейська Комісія є виконавчим органом ЄС.

Програму прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна буде реалізовано протягом 2007-2013 рр. на зовнішніх кордонах цільових країн-членів ЄС та України. Європейський інструмент сусідства та партнерства підтримує транскордонну співпрацю на зовнішніх кордонах ЄС. Загальна мета програми полягає у посиленні та поглибленні співробітництва між Закарпатською, Івано-Франківською та Чернівецькою областями України прийнятими та додатковими регіонами Угорщини, Румунії та Словаччини у екологічно-, соціально- та економічно-сталій спосіб. Спільним Органом Управління Програми є Національне агентство розвитку Угорщини. Веб-сайт Програми www.huskroua-cbc.net

Програма фінансована з фондів
Європейського Союзу

Програма прикордонного співробітництва ЄІСП
Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна